Jolsvai András

Eperszezon XVI.

32.

Zimmerl Janka férfinak készült eredetileg.

Tívó Anna tudniillik abban a hitben élt, hogy amíg nem szül egy fiút a férjének, nem lehet biztos a pozíciójában. S minthogy az első gyermeke lány lett, megállás nélkül fohászkodott az égiekhez, hogy a másodiknál kiköszörülhesse a csorbát. Nem sikerült.

Nem állíthatjuk mindazonáltal, hogy a Janka fiúnak lett volna nevelve. Azt azonban igenis állíthatjuk, hogy a maga részéről sokáig nem bánta volna, ha annak születik.

Janka ugyanis okos volt. Nem olyan praktikusan okos, ahogy a Trézsi, hanem teoretikusan, ahogy csak a férfiaknak illett akkoriban. Imádott olvasni, érdekelték a természettudomány vívmányai, a matematika rejtélyei, a filozófia divatirányzatai (értette Schopenhauert!!), szerette a verseket, a regényeket, érdeklődött az építészet meg a képzőművészet legújabb eredményei iránt. Janka tanulni szeretett leginkább, magába habzsolni minden tudást, de erre nőként – pláne egy vendéglős lányaként – semmi esélye nem volt. A legtöbb, amit el tudott érni, hogy az elemi után beíratták – egyedül őt a Zimmerl-lányok közül – az Angolkisasszonyokhoz. Ahol aztán sok-sok praktikus tudnivaló mellett – a hímezéstől az illedelmes viselkedésig, a levélírási formuláktól a helyes cselédtartás főbb szabályaiig – képet kaphatott a tizenkilencedik századi európai költészet, zene és festészet főbb irányzatairól is, valamint belekóstolhatott a francia nyelvbe. Zimmerl József elpocsékolt időnek tartotta az Angolkisasszonyoknál eltöltött éveket, és ellenérzését úgy hozta a lánya tudomására, hogy Jankának minden áldott nap gyalog kellett elmennie a Kalap utcai intézménybe és vissza – a Rákóczi térről épp úgy, mint a Stefániáról. (Janka egy idő után úgy ismerte ezt az útszakaszt, minden kockakövével, fájával, házával és terével, mint a tenyerét. Pontosan tudta, hány perc alatt ér egyik saroktól a másikig. Voltak kedvenc ablakai, alakjai, kéményei, lovai. Ha semmi nem jött közbe éppen a huszadik percben kellett félúthoz érnie: a Kerepesi úti parókakészítő boltjához, melynek cégtáblájából az első két betű már régen leesett, így aztán Janka mindig rókakészítőnek nevezte magában.)

Zimmerl József nem a pénzt sajnálta, hanem a lányát. Úgy vélte, Janka egy olyan világgal ismerkedik meg ott, amelyhez soha nem fog

tartozni, de ahová mindig vágyakozik majd, hiába. Szepinek igaza volt ugyan, de nem abban az értelemben, ahogyan ő gondolta. Janka, mint mindent, ezt is szívesen tanulta meg, hogyan él, hogyan élhet Magyarországon a nagypolgárság, de azért nem fájt a szíve, hogy ő sohasem tartozhat közéjük. Az a világ, amelyhez tartozni vágyott, Heine, Burns, Byron világa volt, meg Balzacé és Stendhalé, Tolsztojé, Thackeray-é, és mindazoké, akiket az ő nyomdokain elindulva felfedezett magának. Ebbe a világba csak ritkán, csak a kötelezők teljesítése után jutott be rövid időre, az elalvás előtti félórákra, és néha bizony sóhajtva gondolt arra, hogy ha férfinak születik, egész életét is nekik szentelhetné, lehetne tanár vagy kritikus, irodalomtörténész, ilyesmi.

Így aztán megmaradt értő, érzékeny olvasónak, s e nemben afféle csodabogárnak a Zimmerl-familiában, ahol a szépirodalom meg a tudományok nem tartoztak a napi betevők közé. Szülők és testvérek leereszkedő elnézéssel kezelték a Janka különös szokását, s Karácsonykor, születésnapkor, míg a többiek púdert meg vállkendőt kaptak, Jankának kották és könyvek jutottak, ha nem is éppen azok, amelyeket szeretett volna.

Egyszóval a Janka volt a Zimmerl-család tudósa, ami persze mindenféle kötelezettségekkel is járt. Ő volt a családi levelezés kezelője, ami praktikusan azt jelentette, hogy ő olvasta el a Zimmerl-portára érkező leveleket, és ő is válaszolt rájuk. Ennek meg az lett az eredménye, hogy egyedül a Janka volt képes kiismerni magát a Zimmerlek szövevényes rokoni kapcsolatrendszerében. Ő tudta, hogy ki kinek a gyereke, bátyja, menyasszonya, kuzinja, s ő magyarázta el a hétfői vacsorákon, kivel mi történt, mi nem. Hiába, akinek nyolc testvére van, s a testvéreknek megszámlálhatatlan saját gyermeke, unokája, annak van oka eltévedni a családfa sűrű lombjai között. Zimmerl József már régen lemorzsolódott a rokonok mibenlétét illetően, Tívó Anna igyekezett tartani a lépést, úgy, ahogy, de közben nevetve hálát adott az Úrnak, hogy neki nincsenek felmenői, rokonai, mert kétszer ennyi embert már tényleg nem lehetne fejben tartani. (Akkor a lányok elmagyarázták, hogy Tívó Annának – így nekik – is rengeteg rokonuk van, csak momentán nem tudjuk, kik. Ezért aztán bármit gondolhatunk róluk. Lehetnek akár hercegek, grófok is. „Vagy a római pápa!" – nevetett ilyenkor a Zimmerl Szepi.)

Jankának, egyedül a családból, voltak barátnői is. Ezek mind az Angolkisasszonyoktól maradtak. Persze, mára valamennyi afféle levélbarátsággá változott, hiszen évfolyamtársai többsége már régen férjhez ment, vidékre vagy külhonba költözött, de Janka tartotta velük a kapcsolatot, hosszú levelekben számolt be nekik a Zimmerliben történt eseményekről (a pincérversenyről egy egész kis novellát kerekített, de a

Virágkorzót illetően kénytelen volt kivágni a Vasárnapi Újság tudósítását, mert a Lolából egyetlen értelmes mondatot nem lehetett kihúzni), s velük meg tudta osztani az olvasmányélményeit is. Janka szeretett írni, fanyar humora játékosan érdessé tette a stílusát, mely élesen elütött barátnői iskolás panelekből építkező stílusától. Egyszer-egyszer felmerült benne, hogy megpróbálkozzék az írói pályával, olyat ő is tudna írni, mint a Beniczkyné Bajza Lenke, gondolta, de aztán meg azt, hogy olyat, mint a Maupassant, olyat meg nem tudna – nemrég olvasta el az Egy asszony életét, három éjjel nem aludt utána – akkor meg minek.

Janka most töltötte be a huszonhármat, eladó lánynál az már komoly kor, de őbenne nem volt akkora a férjhez menési vágy, mint a húgaiban. (Meg mint a Trézsiben volt anno, pedig ő még csak a huszonegynél tartott.) Valamekkora volt persze, meg őrá is átragadt ennek az eperillatú kilencvenhármas tavasznak házasságszédelgő illata, ő se bánta volna, ha valaki beköti már a fejét, de ha nem, hát nem. Ő igazából a Julien Sorelnek nyújtotta volna a kezét vagy Andrej Bolkonszkijnak, esetleg Nicholas Niklebynek, hozzájuk képest még egy patikus vagy egy kettőskönyvelő is komolytalan ajánlat volna, a pincérekről, boltosokról, mesteremberekről nem is beszélve – pedig jószerivel ők alkották a kandidátusok karát.

A Piekében sem a főszabászat vette le a lábáról, sem a snájdig kiállás, a tisztes, őszes halánték, hanem a szépia meg a vonó. Ez az ember fest, ez az ember hegedül, ez az ember egy művész: ez az ember megérti, miért olvas egy asszony, és miért ír. Talán még együtt olvasni is lehet vele, meg együtt írni. És ott van még a gyerek: bármilyen meglepőnek látszik is, a gyerek növelte a Janka szemében a főszabász értékét. Ez egy komoly kihívás, igazán neki való, megszerettetni magát ezzel a kisfiúval. Mert a férfi szívéhez az ő szívén keresztül vezet az út, ez első pillanatban látszott. Ide egy okos, tapintatos, érzékeny nőre van szükség, gondolta a Zimmerl Janka.

Ami azt illeti, éppen tudott is egyet. Önmagát.

33.

Hamar kiderült, hogy Kisszepivel (ez lett a neve a családban) nem lesz semmi gond. Hatéves korára jól nevelt, ne mondjuk, jól idomított miniatűr férfi lett belőle, aki mindig tudta, mikor mit kell tennie, hogyan kell viselkednie, de aki nagyon vágyott már arra a lelke mélyén, hogy valaki rámosolyogjon, hogy valaki megsimogassa, hogy valaki gyermekszámba vegye végre. Kisszepit egyébként is lenyűgözte a Zimmerli színes, változatos, nyitott és jókedvű világa, néhány nap múlt csak el az emlékezetes leánykérés után, és ő már hiba nélkül belesimult a vendéglő életébe.

Reggel, amikor az apja dolgozni ment, a házvezetőnő átvitte a Murányi utcából a Stefániára, ott volt aztán estig, amíg az apja érte nem jött. Hivatalosan azért, hogy leendő mostohájával összeszokjanak kissé, hogy ne idegenként nézzenek egymásra a házasságkötés után, nem hivatalosan meg azért, hogy az apja egy kis levegőhöz jusson. Igyekezett a Joseph Pieke, igyekezett a maga módján, de hát az a poroszos, szögletes mód, ami a tulajdona volt, s ami oly jól áll a főszabászkodáshoz, nem mindig áll jól a gyermeknevelés hez. Úgyhogy ez a megoldás mindenkinek kedvére volt, s Janka ily módon előbb lett anyává, mint feleséggé, de minthogy maga is úgy gondolta, esetében ez a helyes sorrend, hát igyekezett minél jobb anyává válni addig is, amíg be nem kötik a fejét.

Kisszepi hamar a kedvence lett mindenkinek, Tívó Anna a legfinomabb falatokkal tömte, a gazda megtanította malmozni, Stau bácsi szerzett neki egy pónilovat, azzal bóklászott a veteményesben, Franzl megmutatta neki a nyulakat, a lányok meg úgy nyalták-falták-kényeztették, mintha későn született kisöccsük lenne. Nem csoda, hogy egyre kevesebb kedve volt esténként hazamenni. Igaz, az apja se siettette. Amikor késő délután megérkezett a Zimmerlibe, a kötelező komplimentek után szép nyugodtan megvacsorázott, aztán elbeszélgetett a helyiekkel – legszívesebben a Weichner Gézával cserélt eszmét, a két fontolva haladó hamar egymásra talált, vég nélkül tudták pertraktálni a felvilágosult abszolutizmus előnyeit, nem feledkezve meg nagy példaképük, második József elévülhetetlen érdemeiről. Nem csoda, hogy öreg este volt, mire a két Pieke hazaindult: Kisszepi gyakran elaludt a kocsi ülésén.

Pieke József ragaszkodott hozzá, hogy az esküvőre minél előbb sor kerüljön. Janka örült is, meg nem is. Tudta jól, hogy a férfit nem az elsöprő szerelem, hanem a pedantéria hajtja: lendüljenek vissza a dolgok végre a normális kerékvágásba. Legyen asszony a házban, legyen a gyereknek anyja, legyen vége ennek az exlex állapotnak. Kerüljenek a dolgok a helyükre. A maga részéről már holnap az oltárhoz vezette volna aráját, de ezt sem a katolikus kánonjog, sem Tívó Anna nem engedte. Egyfelől ott volt a kihirdetés, gyónás-áldozás, szentségek felvétele, másfelől ott volt a befejezetlen móring. Úgyhogy végül az a döntés született, hogy a szűk körben megejtett eljegyzést két hónap múltán követheti az esküvő. Márton atya a reá jellemző nagyvonalúsággal kezelte az előkészületeket, de miután alaposabban megismerkedett a nyájába érkezett új báránnyal (mondjuk inkább vezérkost, az közelebb áll az igazsághoz), anélkül, hogy a gyónási titkot megsértette volna, szeretettel megsimogatta Janka fejét, és megkérdezte, igazán és teljesen el van-e szánva erre a házasságra. Janka bólintott, Márton atya meg sóhajtva keresztet vetett.

Az a két hónap lázas munkával telt a hátsó szobákban. A gazda jó mélyen belenyúlt a zsírosbödönbe, melynek következtében takácsok, textilkereskedők, kalaposok és varrónők adták egymásnak a kilincset, és a háziak is szabtak, varrtak, hímeztek: egy főszabászhoz csak hibátlan ruhatárral, kelengyével érkezhet az ember lánya. Nem is nagyon volt idő semmi másra. Igaz, az eljegyzés után a fiatalok (ketten együtt felülről közelítették a hatvanat) engedélyt kaptak, hogy, ha idejük engedi, tehetnek egy-egy sétát a ligetben, hadd ismerjék meg jobban egymást, de hát nemigen engedte. Összesen kétszer-háromszor került sor közöttük négyszemközti találkozásra, a férfi ilyenkor mindig szertartásosan udvarias volt, választékos és kimért, de soha egyetlen bókot nem engedett meg magának. Sőt, egyetlen kérdést fel nem tett a jövendőbelijének. Arról beszélt a maga megfontolt, félig német, félig magyar mondataival, milyen volt a Pieke-család élete szegény megboldogult Helén idejében.

Janka elég hamar megértette – nem volt nehéz – hogy a jövendőbelije nem csupán egy anyapótlékot akar a gyerekének, hanem egy feleségpótlékot is magának. Nem egy új feleséget, nem, hanem a régi másolatát. Pieke József ma sem tudott meghatottság nélkül beszélni szegény Helénről, isten nyugosztalja, aki maga volt a Földre szállt angyal, aki egy igazi Paradicsomot varázsolt maga köré, aki mindig mosolygott, aki mindig tudta, mi a helyes, mi a helytelen, aki egyetlen simogatással békét teremtett. És aki nem mellesleg kiválóan énekelt, zongorázott, gobelineket készített, és pompásan főzött is. Pieke József világosan megmondta Jankának, hogy ő erre a régi életére vágyik, és azt várja a lánytól, hogy amennyire csak tudja, rekonstruálja neki. Azt is megmondta, hogy ő ott akar élni vele, ahol a feleségével élt, ugyanazokban a szobákban, ugyanazon bútorok, tárgyak között, Janka tehát ne hozzon (nem is tudna hozni, nem férne) semmi mást magának, csak a ruháit meg a személyes tárgyait. Minden más ott várja készen. Janka tudomásul vette a feltételeket, de azért attól visszahőkölt, amikor – először járva a Murányi utcában, édesanyja kíséretében, hogy felmérje, mennyi helye lesz a szekrényekben – a nappaliban szegény Helén köszöntötte talpig olajban.

Janka nézte egy darabig a szegény Helént, aztán az anyjához fordult.

– Legalább már tudom, miért engem választott, és miért nem a húgaimat.

Tívó Anna elmosolyodott – jól állt neki, ha ezt tette – és azt mondta:

– Még meggondolhatod.

Janka egy jellegzetes mozdulattal legörbítette a szája szélét.

– Innen szép nyerni!

Janka természetesen azért lett a befutó a Pieke-derbin, mert neki is fekete haja volt, mint a szegény Helénnek, isten nyugosztalja. Ezen kívül aztán semmiben sem hasonlítottak, szegény Helén halottsápadt, vizenyős, szürke szemű, ijedt kis veréb volt (pedig a festő még idealizálta is), Janka meg kicsattant az egészségtől. Fekete hajával, égő fekete szemével, formás bokájával (körülbelül ennyi látszott egy nőből akkoriban, a többi csak sejthető volt, nála, mondjuk, sokat ígérően) megbabonázta a férfiakat, külalakja inkább andalúz cigánylányokat idézett, mintsem bánáti svábokat. (Tívó Anna rejtélyes családfája megannyi titkot rejtett magában.) De a lelkében hamisítatlan sváb volt ő is, békességes, rendszerető, pedáns, így aztán külső és belső tulajdonságai köszönő viszonyban sem voltak egymással. (Igaz, időnként az egyik fellázadt a másik ellen, de aztán elsimultak a viharok.)

Janka egy meghitt pillanatban megkérte Kisszepit, meséljen az anyjáról.

– Nemigen emlékszem – mondta a kisfiú. – ritkán láttam. Halkan beszélt és mindig oldalra fordította a fejét.

Na, legalább ilyen igény nem volt eddig, gondolta a lány.

Az esküvő szerény külsőségek között, szűk családi körben zajlott. A Pieke-szülők, hajlott korukra való tekintettel, nem vállalták a hosszú utazást, de forró gratulációjukat küldték az ifjú párnak, és szeretetteljes meghívásukat Wernstadtba. Márton atya ezúttal is kitett magáért, igazán szépen beszélt, hogy az Úr nem mindig mutatja meg világosan, miért küldött minket arra az útra, amelyen most elindulunk, de bízzunk az ő végtelen jóságában, előbb-utóbb ki fog derülni. Janka mosolygott, ő is éppen ebben reménykedett.

Készültek fényképek is, szép, barnított, családi fotók előbb a templomkertben, aztán a Wampeticsnél, ahová a vacsorát szervezték – Tívó Anna csak nyammogott, és megmondta a férjének, őt nem érdekli, a következő esküvői vacsora náluk lesz, és punktum, gondoljon mindenki, amit akar, mire Zimmerl József azt felelte, milyen már az, amikor a pap önmagát adja férjhez, és Annuska jobban teszi, ha jó képet vág az egészhez, és nem csinál cirkuszt a konkurenciánál, csak azért, mert nála puhább szokott lenni a rostélyos –, és amikor elkészültek – fotó Tieff, Damjanich utca 4 –, mindenki megállapíthatta, hogy ilyen fess párt ritkán látott az ég. Janka maga is úgy érezte, hogy egy fotográfiához megy hozzá éppen, és az ő dolga lesz majd ezt a fényképet valahogy életre galvanizálni.

Este a Murányi utcában az ifjú pár előbb lefektette Kisszepit, aztán szép komótosan végigjárták az egész ötszobás lakást – a házvezetőnő kimenőt kapott – és a hát ura részletesen elmagyarázott mindent. Hogy

Janka mit hol talál, hogy mi mire való, és főleg, hogy szegény Helén, isten nyugosztalja, mit hogyan csinált. Végül megállottak Janka szobája előtt, amely, értelemszerűen, korábban szegény Helén szobája volt, és Pieke József szertartásosan kezet csókolt.

– Én ide csak akkor lépek be, Liebe Janka, ha Ön hív.

Ez vagy hülye, vagy olvasta a Szegény gazdagokat, gondolta a lány. De persze nem erről volt szó, miként a következő mondatból ki is derült.

– Így volt ez szegény Helénem idejében is, isten nyugosztalja.

Janka kitárta a szárnyas ajtót, és határozott hangon azt mondta.

– Szerintem megérett rá a helyzet, drága Joseph. Szegény Helén, isten nyugosztalja, ő se döntött volna másképp.

Pieke József meghajolt, és követte feleségét a hálóba. A szekrény mögül egy fa szobainast húzott elő, és végtelen pedantériával elhelyezte rajta valamennyi ruhadarabját, egyenként megigazítva mindegyiket. Mire végzett, Janka már rég hálóingbe bújt, hanyatt feküdt, és ötször megszámolta a mennyezet össze gipszstukkóját. Végre elkészült a férj is, és oldalvást a felesége mellé telepedett. Nem is tudott volna másként, minthogy szegény Helén ágya, isten nyugosztalja, olyan keskeny volt, hogy egy ember se tudott volna kényelmesen aludni benne. Pieke József ebben a helyzetben is igen elegáns és igen visszafogott volt. Nem tudni, szegény Helén árnya lebegett-e a szeme előtt, vagy éppen e visszafogottsággal idézte fel a régi szép időket. Mindenestre némi tesze-toszaság után Jankából kibújt az andalúz cigánylány, és kezébe vette az irányítást. Nem volt egyszerű helyzetben, csak az ösztöneire meg Trézsi egykori tanítására hallgathatott, de végül csak sikerült nyélbe ütnie a maga dolgát.

Aztán másnap megint behívta a férfit, ahogy harmadnap is. Meg negyednap. Másfél hét után azért a Pieke József is rájött, hogy bár minden jó volt úgy, ahogy szegény Helén idején volt, de van, amiben nem kell olyan mereven ragaszkodni a hagyományokhoz. Vásárolt tehát egy kényelmes franciaágyat, és szegény Helén szobáját, isten nyugosztalja, átalakították hálószobának, ahová esténként egyszerre tért be férj és feleség.

– Na, hogy haladtok? – kérdezte Trézsi, amikor először magukra maradtak.

– Az első bástya ledőlt! – válaszolta a húga, és amúgy asszonyosan megriszálta a csípőjét.